

גבולות היחידה: פרק כ"ה פסוקים א'-י"ח

נושא היחידה: מות אברהם – אב המון גויים

כתבו: יאיר לבני ויעל דאר

מספר שיעורים: 1

כללי:

יחידה זו מתחלקת לשלושה חלקים. החלקים הראשון והאחרון – העוסקים בבני קטורה ובתולדות ישמעאל – מתארים את אברהם כ'אב המון גויים', כפי שנתברך ע"י ה' בברית המילה, ואילו החלק השני מסכם את חיי אברהם, ועוסק, למעשה, במותו.

פתיחה:

נבקש מהתלמידים לפתוח בפרק י"ז פסוקים ד'-ה':¹ "אֲנִי הֵנָּה בְּרִיתִי אֲתָךְ וְהִיִּיתָ לְאָב הַמּוֹן גּוֹיִם. וְלֹא-יִקְרָא עוֹד אֶת-שְׁמֶךָ אֲבָרָם וְהָיָה שְׁמֶךָ אֲבָרָהם כִּי אֲב-הַמּוֹן גּוֹיִם נִתְּתִיד". פעמיים בפסוקים אלה אברהם מתברך. נשאל: מהי הברכה? (רמז: שלוש מילים) נכתוב על הלוח את המילים: "אב המון גויים". לאחר שנזכרנו באב המון גויים, היום נלמד כיצד ברכה זו מתקיימת.

לימוד הפסוקים:

נקרא את פסוקים א'-ו'.

נשאל: על מה מדובר בפסוקים? אברהם נושא לאישה את קטורה.

נשאל: קטורה יולדת לאברהם עוד הרבה בנים. מי יכול לספור כמה בנים יש כאן? (הספירה קצת מבלבלת, כי יש כמה דורות. המטרה היא להראות שהיו הרבה עמים.)

נסביר: אברהם הוא לא רק אבא של עם ישראל. אברהם הוא אבא של כל העמים, כמו שנאמר בברכה: אב המון גויים. כאן קראנו על חלק מהגויים שאברהם הוא גם האבא שלהם. נשאל: האם הם חשובים כמו יצחק? יש להביא הוכחה מן הפסוקים.

נסביר: בפסוק ה' כתוב שאברהם נתן את כל אשר לו – ליצחק. בפסוק ו' כתוב שאברהם נתן לבני הפילגשים – כל אלה שנולדו לו מקטורה – מתנות, ואז שילח אותם אל ארץ קדם – למזרח, כדי שיגורו שם בארצות אחרות.

נשאל: למה, לדעתכם, שלח אברהם את כל הבנים האלה לארץ אחרת? נשמע תשובות.

נסביר: אברהם רצה לדאוג לכך שארץ כנען תהיה רק של יצחק ושל אלה הנולדים ממנו, אז

¹ פעילות זו עונה על מיומנות מס' 6: בקיאות והתמצאות כללית. אנחנו לא ניתן לתלמידים את הפסוקים, אלא נבקש מהם לפתוח ולדפדף בחומש.

אברהם דואג לכך עוד כשהוא חי. למדנו שבפרשה הזו אברהם דואג לקיום הבטחת הארץ (קניית מערת המכפלה) ולקיום הבטחת הזרע (חיפוש כלה ליצחק). בפרק הזה הוא משלב את ההבטחות: ארץ כנען תהיה שייכת רק לזרעם של אברהם ושרה.

נקרא את פסוקים ז'-י"א:

נשאל: מה הנושא של הקטע הזה? זהו קטע קצר, ואפשר לצפות מילדי כיתה ב' לזהות את הנושא.²

הנושא הוא: פטירת אברהם. (בפרק ההמחשות מוצעות שתי פעילויות העוסקות בפטירת אברהם.)

נשאל בכיתה: בן כמה שנים היה? 175

מה כתוב לנו על מותו בפסוק ח'? הוא מת **בשיבה טובה**, זקן ושבע. מה זאת אומרת שיבה טובה? הרמב"ן מסביר: שראה כל משאלות לבו ושבע כל טובה. בואו נבדוק: מה היו משאלות לבו של אברהם, ומה קיבל? כמובן, הכוונה היא לבן ממשיך.³ רד"ק על פס' ח': שראה לו בנים ובני בנים והיה בטובה ובכבוד כל ימיו.

חז"ל מוסיפים, שעשה ישמעאל תשובה בימיו (ובאמת כתוב בהמשך שנקבר ע"י יצחק וישמעאל בניו. אף על פי שישמעאל גורש, הוא חזר לקבורה. ובקבורה יצחק מוזכר לפני ישמעאל. מסביר רש"י שישמעאל עשה תשובה ונתן ליצחק להיות ראשון). בנוסף, נאמר בו "ויגוע" (רש"י פס' י"ז – אין גוויעה אלא בצדיקים). נשאל: איפה קברו יצחק וישמעאל את אברהם אביהם? במערת המכפלה. שוב חוזרים הפסוקים ומתארים לנו את המערה שנקנתה מדי עפרון החתי. נשאל: מדוע חוזרים שוב על פרטי המערה? הלא כבר קראנו את הפרטים האלה? רד"ק, פס' י': "בכל מקום שזכר הקבורה בזו המערה, זכר המקנה (=קניית המערה), להודיע חיבתו של אברהם אבינו שלא מצא מקום לקבורה עד שקנה אותו, ואף על פי כן לא הרהר אחרי האל שאמר לו: 'כי את כל הארץ אשר אתה רואה לך אתננה ולזרעך עד עולם'".

נאמר: מעכשיו, מערת המכפלה תהיה מקום קבורתם של האבות והאימהות. זאת תהיה אחוזת קבר משפחתית. למעשה, מאז ועד היום, זה הפך להיות מקום תפילה והתקרבות לה' דרך אבותינו.

פסוקים י"ב-י"ח: תולדות ישמעאל ופטירתו

נקרא את פסוקים י"ב-י"ח, ושוב נבקש מהילדים לזהות את הנושא - תולדות ישמעאל. נבקש לספור: כמה בנים יש לישמעאל? (12) – זהו מספר מוכר מאוד. נפגוש אותו שוב בשנים עשר

² מיומנות מס' 4 – זיהוי נושא והגדרתו.

³ אברהם מבקש בן בפירוש בפרק ט"ו פס' ב: 'מה תתן לי ואנוכי הולך ערירי...?'

אלופי עשיו (וכמובן – בשנים עשר השבטים). ושוב – המשמעות היא שאברהם היה אב המון גויים, לא רק של ישראל. ישראל – בניהם של יצחק ויעקב – הם החשובים. אנחנו החשובים, אבל יש עוד עמים, ואברהם היה אביהם של כולם.

הצעות להמחשה:

- **מודעת פטירה לאברהם** – אפשר להביאה כאיגרת מגולגלת ולקרוא אותה בכיתה בצער רב (מצ"ב כנספח ליחידה באתר).
- **נערוך הספד לאברהם** – נבקש מהתלמידים לומר אילו מידות ותכונות טובות ומעשים טובים למדנו מאברהם. נרשום אותם על הלוח, ולאחר מכן כל תלמיד יבחר מספר תכונות וירשום במחברתו.

מסרים והפנמה:

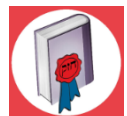
- אברהם – אב המון גויים.
- יצחק הוא הבן הממשיך, ואילו כל בני אברהם הנוספים נדחים, נשלחים לארץ קדם, ויצחק נשאר בארץ כנען בהתאם להבטחת ה'.
- מערת המכפלה – הופכת מקבר בודד לאחוזת קבר משפחתית.
- חשיבותה של חיבת הארץ - בכל מקום שמוזכרת מערת המכפלה, מוזכרת גם קנייתו בדמים מרובים (בכסף מלא).

מבט שלם:

הסתיימה לה תקופת אברהם אבינו. מבחינת התורה הוא כבר נפטר, שהרי כך קראנו. אמנם, הוא חי עוד כחמישים שנה, אך מבחינת תולדות ימי עם ישראל, תפקידו נגמר. הפרשה הבאה תעסוק בענייניו של יצחק.

סיכום וסיום:

סיימנו את פרשות לך-לך – וירא – חיי-שרה, פרשות העוסקות בחיי אברהם, האבא הראשון שלנו. אברהם עשה מעשים רבים, מעשי חסד, אמונה וגבורה. ובמקביל ללימוד על אברהם, למדנו על הארץ המובטחת, ארץ כנען, הלא היא ארץ ישראל. את הסיכום על חיי אברהם נוכל לעשות על גבי מפת ארץ ישראל, וכך נרוויח גם הכרת הארץ וגם עיסוק בדמותו של אברהם. ניצור דגם של מפת ארץ ישראל על חומר קשיח (פוליגל/קאפה), ונסמן במפה תחילה את המקומות עליהם למדנו בפרשיות שלנו.

לאחר מכן, בכל מקום נציין: איזה אירוע מיוחד למדנו? איזו מידה
למדנו ממעשי אברהם במקום זה?
אפשר גם לציין על המפה את מסעות אברהם בארץ.

הצעות למקומות לדוגמה:

1. הר המוריה – נכתוב לידו – "עקדת יצחק/אמונה בה".
2. אלון מורה – המקום הראשון אליו הגיע אברהם בארץ כנען.
3. בית אל – אברהם בונה מזבח ומודה לה' – הכרת הטוב.
4. חברון – (יש כמה דברים) הכנסת אורחים, מערת
המכפלה.